

Notat

Bilag 2 Sankt Joseph Søstrenes Ordenssamfunds historie

Fra Frankrig til Danmark (1650-1856)

Sankt Joseph Søstrenes virke i Danmark startede i 1856. Selve ordenssamfundets grundlæggelse går dog tilbage til året 1650, da jesuitterpræsten Jean Pierre Médaille (1610 -1669) i byen Le Puy i Frankrig fik kirkens formelle anerkendelse af „Det Lille Foretagende“, som han med stor kærlighed kaldte den gruppe af kvinder, som ønskede at give sig selv helt til Gud.

I begyndelsen var der små grupper af kvinder, i Massif Central-regionen i det sydvestlige Frankrig, som følte sig dybt berørt af den elendighed og nød, 30-års krigen (1618-1648) havde medført i netop deres region. Disse kvinder delte en fælles drøm: at tjene Gud, at leve blandt almindelige mennesker og at hjælpe der, hvor nøden var størst. De plejede syge, besøgte ældre, tog sig af forældreløse børn og gik ind i fængslerne. De oplærte unge piger, gav åndelig vejledning til troende eller søgende kvinder og de arbejdede utrætteligt for at lindre lidelsen og nøden omkring dem. Vi kender navnene på 6 af de første kvinder:

Anna Brun, som var forældreløs; Marguerite Burdier, som var krigsenke; Claudia Chastel; Anna Chaleyey; Anna Vey, som var 15 år gammel og Françoise Eyraud, som administrerede et hospital og var fællesskabets priorinde i de første 30 år.

28-05-2025

Sagsnummer I F2
2025 - 3222

Dokumentnummer i F2
182427

Sagsnummer eDoc
2025-0051210

Rådhussekretariatet
Rådhuspladsen 1
1550 København V

EAN-nummer
5798009809452

Le Puy-en-Velay

Omkring 1646 kom Jean Pierre Médaille i kontakt med disse unge kvinder som han støttede og vejledte. De mødtes i små grupper på tre eller fire for at støtte hinanden i deres søgen efter Gud og for at kunne nå ud til alle de lidende mennesker omkring dem. Med tiden blev Jean Pierre Médaille klar over, at Guds ønske var at "oprette et samfund, der er fuldstændig tømt for sit eget". Dette blev begyndelsen på Sankt Joseph Søstrenes Ordenssamfund. I kontemplationen oplevede han, at det var Jesus skjult i Eukaristien (Nadveren), som skulle være forbillede for dette ordenssamfund. Således gik det til, at Jean Pierre Médaille bandede vej for en ny form for ordensliv. Sammen med Frans af Sales (1567-1622) og Vincent af Paul (1581-1660) var han i 1600-tallet med til at skabe de rammer, som gjorde det muligt for kvinder at leve efter en ordensregel udenfor et lukket kloster. Derved skabtes der en ny form for ordensliv, som kaldes "apostolisk", i modsætning til den hidtidige kontemplative form og således gjorde det muligt for kvinderne at engagere sig som ordenssøstre midt i en verden fuld af lidelse.

I 1650 anerkendte biskop Henri de Maupas i Le Puy-en-Velay denne gruppe formelt som ordenssamfund, og søstre fik ansvaret for hospitalet i Le Puy. Fællesskabet oplevede en stærk vækst og en blomstrings-tid. Ordenssamfundet var åbent for kvinder fra alle samfundsgrupper, hvis blot de oprigtigt ønskede at leve et ordensliv.

Den Franske Revolution

I slutningen af 1700-tallet havde de små fællesskaber spredt sig over det meste af det sydvestlige Frankrig. Under Den franske Revolution i 1789 mødte søstre i Frankrig store vanskeligheder: mange søstre blev taget til fange, deres ejendomme blev konfiskeret, kommuniteterne blev spredt og Sankt Joseph Søstre fik deres første martyrer. To søstre blev henrettet den 7. juni 1794 i Le Puy, tre andre i Privas den 5. august samme år.

Genoprettelse af ordenssamfundet

Det var med nød og næppe, at Jeanne Marie Fontbonne kunne undslippe fra de revolutionære fængsler og vende tilbage til sin familie i 1794. Hun arbejdede derefter blandt de fattige.

Det var netop Jeanne Marie (Moder Saint-Jean) Fontbonne, der i 1808 i Lyon samlede en gruppe kvinder, som blev indført i Sankt Joseph Søstrenes spiritualitet. En ny begyndelse var lagt, og udviklingen tog fart. Mange kvinder sluttede sig til Sankt Joseph Søstre, fællesskabet voksede og blev igen et talstærkt ordenssamfund.

I 1812 blev nogle søstre fra Lyon sendt til Savoyen med Saint Jean Marcoux i spidsen, først til Aix-les-Bains og kort efter til Chambéry.

Her blev der grundlagt en ny gren på Sankt Joseph Søstrenes træ: Chambéry-grenen. I 1816 blev Chambéry officielt uafhængig af Lyon. Sankt Joseph Søstre af Chambéry tiltrak mange unge kvinder og begyndte at brede sig vidt omkring. En markant leder for denne gren var Marie Félicité Veyrat. Født i 1815 havde hun ledelsesansvaret for Sankt Joseph Søstre af Chambéry fra 1843 og frem til sin død i 1885. Der kom opfordringer fra mange verdenshjørner til at sende søstre ud og generalpriorinde Marie Félicité følte sig udfordret til at efterkomme dem. I dag er Sankt Joseph Søstre repræsenteret på fire kontinenter. Det var Moder Marie Félicité, som for alvor blev den første "global player" i kongregationen. Under hendes ledelse rejste søstre til Indien (1854), Brasilien (1858), Skandinavien: Danmark (1856), Sverige (1862), Norge (1865), USA (1885) og Rusland (1863).

I 1861 besøgte Moder Marie Félicité sine søstre i København for at sætte sig ind i de lokale forhold og søstrenes hårde liv.

Ordenssamfundets Oprettelse i Danmark

Den 11. maj 1856 ankom de første fire Sankt Joseph Søstre til Danmark, kun 7 år efter indførelsen af religionsfriheden. De var de første ordenssøstre efter Reformationen. De var blevet udsendt af generalpriorinde Moder Marie Félicité, der var en visionær kvinde.

Disse fire modige kvinder var:

Sr. Anne-Therese Parent, gruppens priorinde, som efter 7 år vendte tilbage til Frankrig, fordi det danske klima var for hårdt for hende.

Sr. Marie-Stéphanie Françoiz, som var astmatiker og levede med og kæmpede mod denne kroniske sygdom i over 20 år.

Sr. Marie-Placide Dijoud, som grundlagde det første hospital i København (1875) og var dets leder i over 20 år.

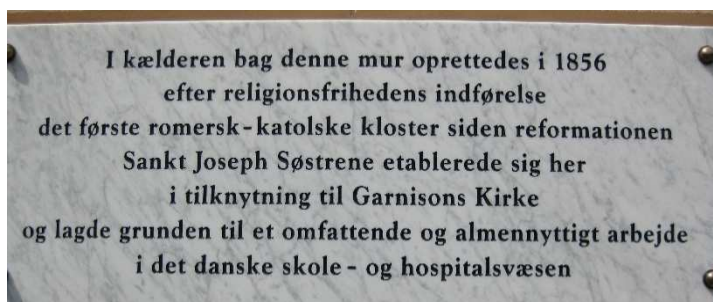
Sr. Anna-Sofie Vassal, som med sit mod og sin kraft tilførte det voksende fællesskab vision og liv.

Søstrenes ankomst var formidlet af en dame ("Frøken Lohse"), der kort forinden var blevet katolik. Præsterne ved Sankt Ansgars Kirke i København blev medinddraget i projektet. De troede dog, at det drejede sig om en rig orden, der ville oprette et hospital i København, mens søstre og ledelsen i Frankrig havde forstået, at de skulle overtage et allerede eksisterende sygehus. Misforståelsen blev først opklaret, da søstre stod foran præsterne.

Præsterne ville omgående sende søstre tilbage til Frankrig, hvor de kom fra, idet de sagde: "Fattige har vi nok af. Vi kan ikke forsørge jer". Men søstre blev!

Det første "kloster" i kælderen

Der fulgte en svær tid. Søstrene blev indlogeret i en lille, fugtig kælderlejlighed ved Sankt Annæ Plads. På den tid vendte den ud mod Garnisons Kirkens kirkegård. I starten troede søstrene at det var den katolske kirke. Garnisons Kirkenes sognepræst hjalp søstrene til at finde den katolske kirke i Bredgade. Det mandede ud i en god økumenisk kontakt mellem søstrene og den protestantiske menighed. Nogle velhavende damer støttede og hjalp dem til at få lidt arbejde i form af sprogundervisning og broderi.

I kælderen bag denne mur oprettedes i 1856
 efter religionsfrihedens indførelse
 det første romersk-katolske kloster siden reformationen
 Sankt Joseph Søstrene etablerede sig her
 i tilknytning til Garnisons Kirke
 og lagde grunden til et omfattende og almenyttigt arbejde
 i det danske skole- og hospitalsvæsen

Efterhånden bad flere og flere mødre søstrene om hjælp til at tage vare på deres børn. En fattig og syg mor med et forkrøblet barn bad søstrene om støtte. Lidt senere blev endnu et par børn givet i søstrenes varetægt. Nogle udenlandske forældre bad om undervisning af deres børn. Søstrene kom også i kontakt med nogle syge, som de plejede. Hertil kom, at en ung dansk pige bad om at blive optaget i ordenssamfundet, og flere søstre fra Frankrig kom hertil for at slutte sig til det lille fællesskab. Kælderlejligheden var blevet alt for lille.

Lejligheden i Blancogade

Derfor var de nødt til at finde en større lejlighed til deres gerning og deres fællesskab. Det lykkedes at få en 4-værelses lejlighed i Blancogade, den nuværende Fredericiagade. Her begyndte søstrene deres arbejde med 20 elever og 6 forældreløse børn. Skolen blev ved med at vokse hurtigt, således at endnu en 4-værelses lejlighed blev lejet. I betragtning af den konstante vækst af deres "Lille Foretagende" var der ingen tvivl om, at søstrene måtte tænke på at købe en større ejendom. Det der stoppede dem, var finansieringen af købet. For penge var der ingen af. At give op var ingen option for disse seje kvinder. Hjælpen kom ad uventede veje. Gennem en af deres Velyndere, Baronessen de Løvenskjold, modtog søstrene 5000 kroner fra selveste Kejserinden Maria Theresia af Østrig. Også hjemme i Frankrig var der hjælp at hente. Søstrene blev lovet en årlig støtte på 5000 Francs. Dermed var finansieringen af en ny, større ejendom sikret.

Huset på Toldbodvej 14

I 1859 flyttede søstrene i eget hus og var derved fast etableret i Danmark. Søstrene var anerkendt af både katolikker og protestanter og af de kirkelige myndigheder. Pengene til en mulig tilbagejelse, som havde været omhyggeligt gemt, kunne nu bruges til andre formål. Huset fik et eget kapel i 1861. I 1885 blev nabohuset i nr. 12 købt til og i 1891

huset i nr. 16. "La maison de Toldbodvej" var stedet, hvorfra Sankt Joseph Søstrenes karitative og sociale arbejde og ordenssamfundets udvikling blev styret i mange år. I dag ville man kalde det "hovedkvarter". I 1914 blev huset lukket.

Kommunitetet i Danmark blev større og større. I 1866, kun ti år efter de første søstre ankom, blev Danmark til en selvstændig provins med Sr. Marie de Jésus Voguet som første provincialpriorinde (1866-1874). Få år senere, i 1871, fik provinsen sit eget uddannelsessted for unge kvinder, som ønskede at blive søster (noviciat). I 1905 flyttede noviciatet ud på det nuværende Østerbro med adressen Strandvejen 91.

Skolegerningen

Den første skole oprettedes med et lille trick. Sankt Joseph Søstrenes første skole blev grundlagt den 17. november 1858. Den måtte ikke kaldes "skole", fordi Søstrene endnu ikke havde fået tilladelse til at oprette en skole (tilladelsen kom først i 1861). Derfor valgte søstrene en "kreativ" løsning og besluttede at oprette et institut. Derfor hedder skolen endnu i dag Institut Sankt Joseph.

Op til Anden Verdenskrig oprettede Sankt Joseph Søstrene skoler over hele landet. I 1939 stod de i spidsen for ikke mindre end 19 skoler og flere børnehjem. Flere af skolerne var sogneskoler for fattige katolske børn. Overalt satte søstrene deres præg på den katolske kirke i Danmark.

I 1924 blev den sidste skole grundlagt på Frederiksberg Allé, Institut Jeanne d'Arc, bedre kendt som den Franske Skole. Det var en pigeskole med en børnehave. I børnehaven var der fra begyndelsen af 1940'erne både piger og drenge. Den 21. marts 1945 blev skolen og Danmark ramt af den største katastrofe i nyere tid. Under Englændernes forsøg på at bombe Gestapos hovedkvarter i Shellhuset, ramte bomber fejlagtig skolen og dræbte 86 børn og 18 voksne, deriblandt 10 søstre.

I dag bliver skolerne ikke længere drevet af Sankt Joseph Søstrene, men som selvejende institutioner:

- 1858 – Institut Sankt Joseph - Østerbro
- 1888 – Ordrup
- 1914 – Ringsted
- 1916 – Maribo
- 1921 – Nykøbing F.

Sankt Joseph Søstrene udpeger fortsat et medlem til skolernes bestyrelse. Derved bidrager ordenssamfundet til, at blandt andet skolens værdigrundlag bliver varetaget.

Sygeplejegerningen

Det første hospital oprettedes i 1875 i Griffenfeldsgade i København. Det første Sankt Josephs Hospital begyndte som et beskedent lille projekt. Det fik øgenavnet "hospitalet med den ene seng", fordi de seks senge, som hospitalet startede op med, i begyndelsen ikke alle blev belagt. Der skulle dog ikke gå lang tid, inden søstrene blev kendt og værdsat som dygtige, veluddannede og omsorgsfulde sygeplejersker. Den første leder af hospitalet var Sr. Marie Placide, som helt op til 1895 udførte denne gerning. Fra 1936 til 1977 havde hospitalet en fælles sygeplejeskole. Fra 1947-1969 var søster Benedicte Ramsing sygeplejeskolens leder, som tilførte skolen nye tiltag fra hendes ophold i USA og åbnede for en mere tidssvarende pleje end hidtil. Hospitalet blev lukket den 31. december 1979.

Der fandtes hospitaler i alle større byer i Danmark:

1875 – 1979 København	1903 – 1946 Randers
1885 – 1949 Fredericia	1904 – 1979 Esbjerg
1900 – 1968 Horsens	1907 – 1973 Århus
1901 – 1983 Odense	1908 – 1920 Spangsbjerg
1902 – 1990 Ålborg	

Fra København til Island

De personalemæssige forhold i den danske provins tillod en udvidelse mod nord. Der var brug for søstre i Island, hvor de ankom i Reykjavik den 24. juli 1896. Her begyndte de straks at undervise børn og den første skole åbnede et år efter ankomsten. I 1901 åbnedes hospitalet i Reykjavik (Landakot, som blev lukket i 1991). Det var sygeplejen, søstrene anså som deres vigtigste opgave, lige siden de var kommet til landet. I 1926 udvidede deres aktiviteter de til Havnefjord, hvor der ligeledes oprettedes et hospital (1926-1987), en folkeskole (1930-1962) og en børnehave (1962-1964). Søstrene omtales også i Island som "pionerer" på sygeplejeområdet.

I 1996 kunne søstrene i Island fejre 100-års jubilæum. På det tidspunkt var der kun få søstre tilbage og de sidste institutioner var lukket. De få som endnu var i Island, rejste tilbage til Danmark i 2001.

Kort sammenfatning

Ordenssamfundet i Danmark voksede støt i næsten 100 år. I 1940'erne og 1950'erne var der mere end 500 søstre i den Danske Provins. Sankt

Joseph Søstrene bestyrede 9 hospitaler i Danmark og desuden en sygeplejeskole. I Island oprettede Sankt Joseph Søstrene 2 hospitaler.

Skolegerningen var ligeledes på sit højdepunkt. Sankt Joseph Søstrene drev på dette tidspunkt 5 skoler i Danmark og to skoler samt en børnehave i Island.

Sankt Joseph Søstrene i nyere tid

Tilgangen til ordenen på verdensplan har været dalende siden slutningen af 60'erne, hvor der skete markante ændringer i samfundene i den vestlige verden og hvor fornyelsen i den katolske kirke (Andet Vatikan-koncil 1962-1965) for alvor slog igennem. Dette havde også indflydelse på ordenssamfundet i Danmark. Da tilgangen af nye medlemmer mindskedes betydeligt og sundhedsvæsenet i Danmark reformeredes (små hospitaler skulle lukkes), medførte dette, at de institutioner, Sankt Joseph Søstrene varetog i Danmark, blev afviklet og solgt. På Sankt Joseph Søstrenes skoler blev der efterhånden ansat flere civile lærere og derfor blev skolerne til selvejende institutioner, ledet af civilt personale.

Ordenssamfundet i Danmark er med tiden blevet til en overskuelig gruppe, men der er stadig behov for Sankt Joseph Søstrenes nærvær og virke. "Stadig skal vi være nære, hvor nøden er størst – også i det vesteuropæiske velfærdssamfund med al dets ensomhed og tomhed" (citeret efter "Tavshed blev min sang af A. M. Guldbrandsen, 2005, s. 21)

Retrætecentret Stella Matutina

Siden 1980'erne blev Sankt Joseph Søstrene involveret i det, der kaldes *retrætearbejde* og *åndelig vejledning*. Flere søstre havde fået en uddannelse i USA i åndelig vejledning for at være i stand til at kunne tilbyde kvalificeret åndelig vejledning til enkeltpersoner. Samtidig med denne proces, hvor flere og flere søgte åndelig vejledning, opstod der den situation, at søstrene ifølge det faldende antal medlemmer, havde "ledig plads", som kunne tilbydes mennesker, der ønskede at trække sig tilbage fra hverdagen i en weekend eller i en hel uge. Sankt Joseph Søstrenes hus "Stella Matutina" (Morgenstjerne) i Nordsjælland syntes at være det "rigtige sted på det rigtige tidspunkt" til at invitere mennesker ind i stilheden. Placeret direkte ved Øresund i Nordsjælland er stedet præget af naturlig stilhed og skønhed og derfor meget velegnet til retræter. Siden 1947 har Sankt Joseph Søstrene boet på Stella Matutina, som altid har været et sted til bøn og rekreation. Siden 1995 fungerer huset officielt som retrætecenter. I dag bor der et kommunitet på 5 søstre.

En retræte i kristen sammenhæng er en tid, som er præget af ønsket om et dybt møde med sig selv, med andre mennesker og med Gud. I retræten søger man at fornemme Guds nærvær i ens liv. Bøn, stilhed og

samtalen med en vejleder er vigtige redskaber i en retræte. En retræte giver plads til "at være".

Retrætecentrets værdigrundlag danner udgangspunktet for det daglige samvær på Stella Matutina.

Sankt Joseph Søstrene er kaldede til at leve enhed i mangfoldighed. Vi er et interkulturelt fællesskab, og det er væsentligt for os at leve evangeliets værdier og dele vores tro med hinanden i en økumenisk ånd, ja at "finde Gud i alle ting" (Ignatius af Loyola).

Atmosfæren på Stella Matutina er præget af gæstfrihed, åbenhed og hjertelighed, hvor stilhed og bøn har en naturlig plads.

Ved at lytte, være i dialog og værdsætte den anden, åbner vi os for at se Guds plan med hvert enkelt menneske.

Verden i dag udfordrer og forpligter os til at arbejde for en bæredygtig livsstil, præget af enkelhed og omtanke, der er grundlag for at bevare Guds skaberværk.

Retrætecentret Stella Matutina nyder godt af den skønne natur, hvor vi og vores gæster finder fred og harmoni i en travl og udfordrende hverdag.

Medvandrere

Siden begyndelsen i 1650 har der været medlemmer tilknyttet ordenssamfundet, som ikke ville aflægge løfter, men som ønskede at bidrage med deres ideer, kræfter og ekspertise på forskellige områder. Denne gruppe har fået navnet "medvandrere", på andre sprog "associates". I begyndelsen af ordenens historie var medvandrerne (her udelukkende kvinder) med til at undervise og uddanne søstrene, da det oftest var dem, der var i stand til at læse og skrive.

I forbindelse med 350-års jubilæet for ordenens tilblivelse begyndte Sankt Joseph Søstrene i Danmark at oprette grupper af medvandrere i både Danmark og Sverige, som dengang hørte med til den danske provins. I dag kan både kvinder og mænd tilslutte sig ordenen som medvandrere. Medvandrernes ønske er at leve Sankt Joseph Søstrenes sendelse, karisme og spiritualitet samt at støtte søstrene i de opgaver der ligger for til enhver tid.

Udviklingen i Danmark siden 2011

Ledelserne i Sankt Joseph Søstrenes Ordenssamfund bliver demokratisk valgt af søstrene i de respektive provinser eller regioner. Efter en aftalt årrække bliver der indkaldt til et provinskapitel/regionsmøde, hvor der vælges en ny ledelse i forhold til de opgaver, der skal varetages til enhver given tid.

På provinskapitlet 2011 blev ledelsen (provincialpriorinden og hendes råd) valgt med opgaven at undersøge de bygninger, søstrene ejede for at vurdere, hvilke bygninger der skulle videreføres og hvilke der skulle sælges. Der tænkte særligt på de to store ejendomme: Retrætecentret i Nordsjælland og hovedhuset, "Moderhuset" på Strandvejen 91, Østerbro. "Moderhuset" husede både administrationen for Sankt Joseph Sø-

strenes Ordenssamfund i Danmark og en plejeafdeling for søstre, som ejedes af ordenen og som ikke fik tilskud fra det offentlige.

Valget faldt på "Moderhuset", som indebar at finde egnede boligforhold til de ældre og plejekrævende søstre. Desuden har det altid været vigtigt, at der findes rammer der hjælper søstre med at leve deres ordensliv i bøn og fællesskab. I samarbejde med Københavns Kommune og Lejerbo København, nu Bo Vita, blev der lagt planer til at sælge ejendommen på Strandvejen 91, Østerbro og finde de egnede rammer til bøns- og fælleslivet.

Salget blev underskrevet i 2016. Søstre blev genhuset på plejehjemmet "Slottet" i De Gamles By og i ældreboliger i Guldbergs Have, hvor søstre havde mulighed for at trække sig tilbage i bøn i dertil oprettede katolske kirkerum, både på Slottet og i Guldbergs Have. Søstre boede her indtil tilbageflytningen til det nyoprettede Seniorbofællesskab "Seniorbo Sankt Joseph" og til "Klostergårdens Plejehjem" i begyndelsen af 2020, lige inden Corona epidemien slog igennem. Også efter tilbageflytningen til vores gamle matrikel, som er så kendt for søstre, men som ikke længere er ejet af ordenen, blev der aftalt at skabe plads til bøn og fællesliv. Kirkerummet i seniorbofællesskabet er åbent for alle, ikke kun for søstre, og bliver flittigt brugt af beboerne.

Efter tilbageflytningen i januar 2020 besluttede søstre i Danmark enstemmigt at gå fra at være en provins til at blive en region med mere smidige administrative regler.

I skrivende stund (december 2024) er vi 17 Sankt Joseph Søstre i Danmark, fordelt på 5 søstre i seniorbofællesskabet, 7 søstre på Klostergårdens Plejehjem og 5 søstre i Retrætecentret "Stella Matutina" i Kokkedal/Nordsjælland.

Sankt Joseph Søstre har altid stolet på Guds forsyn, det vil sige at i overgivelse til Gud vil der åbne sig muligheder for vort liv som ordenssamfund. "Når en dør blev lukket, åbnede Han dem altid en anden". (citeret fra *"Spredte Træk fra Sankt Joseph Søstrenes historie"*, København 1939, side 79.) Det lever vi videre på i taknemmelighed for al den støtte og forståelse, samfundet og deres administrative ledere har vist søstre siden deres ankomst i 1856.

www.sanktjosephsoestrene.dk